

Ilustracija Alenke Sottler iz slikanice Vili si želi brata

ALENKA SOTTLER IN NJENO UVELJAVLJANJE NA MEDNARODNEM ILUSTRATORSKEM PRIZORIŠČU

Alenka Sottler, slikarka in ilustratorica, rojena 1958 v Ljubljani, je 1981 diplomirala na Akademiji likovnih umetnosti v Ljubljani in 1983 opravila slikarsko specialko. Leta 1981 je za študijsko leto 1980 prejela študentsko Prešernovo nagrado, danes pa se vse bolj uveljavlja kot ilustratorica, ne le doma, temveč tudi v svetu. Doslej je ilustrirala okoli 40 knjig pretežno za otroke in prejela vrsto ilustratorskih nagrad, med njimi: Plaketo Hinka Smrekarja za slikanico *Ko pride lev* pesnika Lojzeta Krakarja (Mladinska knjiga, 1990) 1993, Grand Prix »Trojlistok« za uspavanke *Lena luna* Barbare Gregorič (Mladika, 1999) na BIB, 1999, Award of Excellence – Beij 01, Japonska, 2000, Priznanje Hinka Smrekarja za *Pepelko* bratov Grimm (Najlepše pravljice, Mladinska knjiga, 2001), Ljubljana 2002. Javnosti se je predstavila z več samostojnimi razstavami slik, grafik in

ilustracij v Sloveniji, večkrat je razstavljala na Bienalu ilustracij v Bratislavi in na Japonskem. Leto 2004 je bilo za Alenko Sottler izjemno plodno: kot članica mednarodne žirije je za razstavo Oita Biennale of Illustrations v mestu Aki Town na Japonskem izbrala slovenske in hrvaške ilustratorje. Sodelovala je na 22. razstavi ilustracij Podobe domišljije v Sarmedu v Italiji, pri Založbi Bohem Press v Zuerichu pa je prav tako leta 2004 izšla slikanica z njenimi ilustracijami avstrijskega avtorja Bernharda Linsa *Willi wünscht sich einen Bruder* in ista zgodba v italijanskem prevodu *Nicolo desidera un fratello* pri Založbi Bohem Press v Italiji. Letos bo Alenka Sottler z eno barvno ilustracijo iz slikanice *Vili si želi brata* (Bohem Press, 2004) in s dvema črno-belima ilustracijama iz knjige *Svetovne pravljice* (Ljubljana, Nova revija, 2004) sodelovala na svetovni razstavi ilustracij v Muzeju ameriške ilustracije na Manhattnu v New Yorku in poleg tega tudi na bolonjski ilustratorski razstavi otroških knjig.

Sledeči zapis posebej obravnava slikarkine barvne ilustracije v slikanici *Vili si želi brata* in črno-bele v knjigi *Svetovne pravljice*, ki predstavljajo dvoje vrhov v slikarkinem delovanju na področju ilustracije.

V slikanici *Vili si želi brata* Alenka Sottler polno zaživi kot slikarka in ilustratorica. Ob avtorjevi pripovedi o fantku, ki si želi brata, slikarka najprej sledi otrokovemu pričakovanju, kako prijetno se bo z njim igrati, nato upodobi občutek njegove odrinjenosti, ko se rodi dekllica, ki prevzame njegovo prvo mesto v družini. Ko dekllica postaja večja, se v Viliju zbudi spoznanje, da sestrice, kot je Liza, le ni tako slabo imeti ob sebi. Celotno

zgodbo je Alenka Sottler rešila z bleščečo likovno govorico v eno- in dvostranskih podobah v slikanici. Na naslovnici je slikarka Vilija postavila na stol kot na pedestal, z risbo zelenega brata v rokah in z žogo pod nogami. V nadaljevanju zgodbe ga najdemo v podrejeni vlogi ob spodnjem robu slike, v kateri zdaj kraljuje sestra v maminem naročju, medtem ko se Vili neopažen trudi, da bi bil koristen. Inventivnost likovne govorice ob prepričljivi pripovedi dogajanja spreminja ilustracije v galerijo slik z vsemi značilnostmi slikarkinega rokopisa, ki ga uporablja zadnja leta. S tehniko drobnih kratkih barvnih črt, ki spominjajo na neoimpresionizem, ustvarja interierna in eksterierna prizorišča, v katera umešča plastično oblikovane človeške figure, živali in predmete. V reševanju prizorov iz narave v perspektivnih pogledih z debli in krošnjami dreves je zaznati sorodnosti z zgodnjo renesanso, oblikovanje figur, njihovo razmeščanje v prostoru, kontrastiranje majhnega z velikim, izseki v prizoriščih in njihova zamejenost z draperijo, ki ji je slikarka posebej naklonjena, pa so odraz avtoričine moderne likovne senzibilnosti. S tehniko barvnega črtkanja dosega slikarka svetlobne učinke, ki vsakdanji zgodbi pisatelja nadevajo njeno brezčasnost in ji, kakor je zapisal italijanski kritik Walter Fochesato, ki občudujoče piše o slikarkini umetnosti, v obravnavani slikanici (bilten Andersen, april 2004) dajejo občutje laične »svetosti«. Dinamiko oblikovanja slikanice učinkovito podpira raznolika kontrastna barvitost posameznih strani, ki stopnjuje gledalčevo/bralčevo pozornost in odkriva v njej lepoto in izraznost likovnega jezika, ki je z besedami ni mogoče izraziti. Kakor je Alenka Sottler duhovito prikazala Vilijevo razmišljanje o veselih igrah z bratom z otroško občutenimi obrisnimi risbami na steni njegove sobe, tako se zdi, da je v prizoru igre z žogo ali v prizoru, ko Vili prejme od sestrice prvi poljubček,

zadostila s pisanostjo draperije svoji želji po barvitosti in svoji osnovni oblikovno plastični naravnosti.

Svetovne pravljice. Izbrala in uredila Jana Unuk (Nova revija, 2004)

Za *Svetovne pravljice* je Alenka Sottler izbrala črno-bele ilustracije in z njimi ter z rabo različnih tehnik dosegla izraznost, ki se lahko kosa z njenimi najučinkovitejšimi barvnimi realizacijami. S petindvajsetimi celostranskimi ilustracijami je sugestivno posredovala bodisi najpomembnejši bodisi likovno najatraktivnejši prizor posamezne pravljice in poleg tega vsako pravljico posebej pospremila z uvodno manjšo sličico. Z izjemnim likovnim instinktom ji je tako uspelo pravljice z vsega sveta posredovati kot enoten likovni organizem. Črno-bela izvedba je pri tem odigrala pomembno vlogo, seveda pa še posebej bogastvo njenih rešitev – od šrafur in frotazev, tj. senčenja z različnimi jakostmi črne barve, njenega otiranja in skoraj nepreštevni variant črt. Z njimi in s spraskanimi površinami uspe umetnica ustvariti magične prostore pravljic, v katerih se gibljejo pravljlični liki. Čista abstrakcija in polnoplastično, do vseh podrobnosti oblikovan figuralni in predmetni svet živita v simbiozi, ki jo zmorejo le veliki mojstri. Lepota slikarkinih ilustracij je najdlje od kakršnegakoli kiča. Prav nasprotno: zdi se, da izhaja iz najgloblje resnice, ki jo nosijo v sebi pravljice, do katere se ilustratorica zmore dokopati zaradi globokega spoštovanja do literarnih predlog in neutrudljivega iskanja najboljših likovnih rešitev zanje.

Zanimiva je primerjava likovnih izrazov avtorice v *Svetovnih pravljicah* z ilustracijami za *Pravljice Oscarja Wilda* (Mladinska knjiga, 2000). Ene in druge so prej namenjene odraslim kot otrokom, v enih in drugih se slikarka poslužuje črnega tuša, v obeh primerih je pomembna raba šrafur, končni izraz ilustracij v

Ilustracija Alenke Sottler iz slikanice Vili si želi brata

navedenih knjigah pa je zelo različen in odraža slikarkino poglobljeno iskanje »grafičnih« možnosti za doseg likovnega ekvivalenta literarni vsebini. Zato so v obeh primerih razlike očitnejše od sorodnosti. Ilustracije Wildovih Pravljič delujejo intelektualistično hladno in s tem odražajo tudi avtorjevo duhovito, paradoksalno in cinično naravo, ilustracije *Svetovnih pravljic* pa s polnoplastičnim oblikovanjem figur in predmetov vsebujejo poleg estetske dognanosti tudi močan čustveni naboj. O odnosu slikarke do svojega ilustratorskega dela nam lahko največ povedo njene lastne besede, zapisane v članku **O ilustriranju** (*Otrok in knjiga*, 49, str. 62–64, 2000). V njem med drugim pravi: »Material je vse. S tem mislim na likovni material – barve, papir, tuše, peresa, čopiče, črkovni material. Njegove lastnosti so zakon, iz njih raste ideja. Vsa umetnost je v tem, da ustvarjam z materialom takšne pogoje na papirju, ki prebudijo domišljijo, asociacije in presenečajo; da se začnem igrati ...

Rezultat mora presenetiti in navdušiti tudi mene ... Naravnost uživam v eksperimentiranju ... Za vsak tekst iščem njemu lasten material in tehniko, ki bo vsebinsko najboljše podprla besedilo ...«. Raziskovanju tehničnih likovnih možnosti pri ilustriranju knjig ostaja Alenka Sottler še naprej neomajno zvesta. Dodamo lahko le, da je v njenih najnovejših ilustracijah vse bolj prisotna tudi tista emocionalna in duhovna razsežnost, ki iz odličnih ilustracij naredi umetnine. In še nekaj: zdi se, da je slikarka skoraj istočasno prispela na dvoje ustvarjalnih vrhov. Slikanica *Vili želi brata* v živo barvitih podobah, z naslonom na evropsko slikarsko tradicijo, nagovarja najprej otroka, *Svetovne pravljice* pa v črno-beli izvedbi brez vidne navezanosti na preteklost morda še posebej govorijo odraslim. Ilustratorska drža Alenke Sottler dokazuje, da se je mogoče slikarsko polno izraziti tudi v vsebinsko zamejenem okviru.

Maruša Avguštin

ZAGOVOR BRANJA

Meta Grosman: Zagovor branja. Bralec in književnost v 21. stoletju (Založba Sophia, Ljubljana, 2004, 310 str.)

zagovor -a m.: govor, izjava, s katerim se kdo ali kaj zagovarja, zagovori (npr. povedati kaj v zagovor koga; zagovor naloge pred komisijo; po ljudskem verovanju: zdraviti z zagovori; zagovor bolnika, zagovor zoper kačji pik; knjiž. napisati zagovor: kratek sestavek za knjižnim besedilom, ki govori o njem in njegovem piscu (prir. po SSKJ)

Leta 1989 je Meta Grosman, profesorica angleške in ameriške književnosti

na ljubljanski Filozofski fakulteti, izdala zbirko študij o razmerju med bralcem in leposlovjem z enostavnim, a zgovornim naslovom *Bralec in književnost*. Do in podiplomski študenti anglistike smo jo prebiralali in se pri literarnih seminarjih bolj zavedali svojega iskanja interpretacije, svojih kulturno pogojenih pričakovanj in stika s »horizonti pričakovanj« drugih bralcev taistega besedila. Knjiga *Bralec in književnost* je bila vplivna, razprodana in mnogokrat citirana knjiga – in to ne zgolj med anglisti.

Minevala so leta in v svetu je bilo (letno!) napisanih na tisoče strokovnih besedil, ki so osvetljevala procese branja